

СЮРРЕАЛІЗМ ЯК МИСТЕЦЬКИЙ НАПРЯМОК В МИНУЛОМУ ТА СУЧАСНОМУ ХОРЕОГРАФІЧНОМУ ПРОСТОРИ

У статті розглядаються особливості розвитку сюрреалістичного стилю, його формування та вплив на хореографію в різні періоди часу.

Ключові слова: мистецтво, сюрреалізм, сучасна хореографічна лексика, фантазія, реальність.

The article examines the peculiarities of the development of the surrealist style, its formation and influence on choreography in different periods of time.

Key words: art, surrealism, modern choreographic vocabulary, fantasy, reality.

Постановка проблеми. У 20-му столітті всупереч раціоналізму та логіці дадаїзму виникає нова течія у мистецтві – сюрреалізм. Він спонукає створювати митців твори породжені їх уявою та фантазією. Саме цей підхід є причиною появи нових, нестандартних та іноді навіть приголомшливих творів мистецтва. Актуальність дослідження зумовлена зацікавленістю балетмейстерів у використанні сюрреалістичного стилю у своїх постановках. Це дає змогу впровадження сучасної хореографічної лексики, цікавих танцювальних прийомів, нетривіальних сюжетів та своєрідного музичного супроводу.

Аналіз публікацій з теми дослідження. Проблематику сюрреалізму розглядали Г. Пікон, Ж. Шеньє-Жандрон, Р. Леслі, Е. Швінглхурст, Я. Гібсон та ін. Також вивченню цієї течії присвячені праці Л. Андрєєва, Г. А. Лейтеса, І. Куликової, В. Міріамова, Є.Л.Фейнберг, А.В.Волошинова та ін [1].

Метою нашої статті є дослідження мистецького напрямку сюрреалізм в минулому та сучасному хореографічному просторі.

Виклад основного матеріалу.

Сюрреалізм консолідує свої сили та формується як самостійний художній напрям у 1920-ті роки у Франції. У центрі напрямку – алюзії та парадокси. Сюрреалісти творять на основі фантазії, мрій та уяви й не визнають жодних рамок. Вони прагнуть побудувати нову художню реальність, яка була б реальнішою («надреальною») за існуючу.

Найбільш яскраво сюрреалістичний стиль розвивається в образотворчому мистецтві. Риси цього напрямку простежуються у роботах таких художників як С. Далі, М. Ернст, І. Тангі, Г. Арн, А. Массон, Х. Міро [3]. У своїх картинах вони використовують алюзії та парадоксальне поєднання форм, візуальний обман. Яскравими прикладами цього є такі картини, як «Ставність пам'яті» Сальвадора Далі, «Закохані» Рене Магрітт, «Карнавал Арлекіна» Жоана Міро та «Слон Целебес» Макса Ернста.

На теорію сюрреалізму значно вплинули вчення З.Фрейда, який показав, що багато дій, реалізацію яких людина не усвідомлює, мають осмислений характер і можуть бути пояснені за рахунок дії потягів (переважно — сексуальних). Акцент у його психоаналізі він робить на підсвідомість – сновидіння, транс, дитячі ігри. Справжнє мистецтво сюрреалісти бачать у відторгненні власної свідомої думки, адже думка суб'єктивна, а мистецтво має бути навпаки об'єктивним. Таке ствердження покликане дати людині можливість опанувати свою внутрішню сутність, про яку вона нічого не знає [4].

Митці спиралися на досвід несвідомого вираження духу — сни, галюцинації, марення, інтуїцію. Основними засадами сюрреалізму є розмаїття химерних форм; абсурдне поєднання реальності та образів підсвідомості;

неконтрольоване (автоматичне) створення творів; епатажність, прагнення кинути виклик ustalеним правилам; часте звернення до еротичних та магичних мотивів.

Основні принципи танцю в стилі сюрреалізму – це відмова від канонів, втілення нових тем і сюжетів оригінальними танцювально-пластичними засобами. Увага приділяється не тільки рухам тіла, але й душевному стану, відчуттям, що виникають в процесі танцю. Багато рухів виглядають розслабленими та повільними.

Вперше з напрямком сюрреалізм у хореографічному просторі ми стикаємось у балеті «Парад» (1917 р.), композитора Еріка Саті, художника Пабло Пікассо, сценариста Жана Кокто та балетмейстера Леоніда М'ясіна. У ньому можна побачити сміливі костюми й декорації, а також характерні танцювальні рухи.

Ознаки сюрреалізму притаманні й постановкам зарубіжних діячів: "Балет для механічних ляльок" В. Шрепфера (Німеччина), «Наречені на Ейфелевій вежі» (балетмейстер Ж. Берлін, музика «Шістки» — творчої групи з шести французьких композиторів)), балети Моріса Бежара («Орфей» Анрі, «Жарптиця» Стравінського, "Дев'ята Симфонія" Бетховена), постановки трупи "Шведські балети" ("Створення світу" Мійо, балетмейстер Берлін).

Підвищується інтерес до сюрреалістичних хореографічних постановок і сьогодні: постановки Олександра Екмана, вистава "Подорож пам'яті" німецького хореографа Раймондо Ребека, вистава «Піксель» у постановці Мурада Мерзукі (Франція), постановка у Києві відомого словенського хореографа Едварда Клюга «Stabat Mater», нова вистава молодого соліста «Київ. Модерн-балет» Артема Шопіна під керівництвом Раду Поклітару – «Ближче, ніж кохання».

Висновок. Сюрреалізм дає нам можливість краще зрозуміти світ і пізнати себе. В хореографічному просторі це можливо досягнути через сучасні постановки, в яких показано світосприйняття автора, його думки та почуття. Дослідники цієї теми провели глибокий аналіз щодо виникнення та розвитку сюрреалізму у хореографії [2].

Важливим етапом цього стала творча діяльність багатьох композиторів: Е. Саті, І. Стравінського, В. Шрепфера, П. Анрі, П. Шеффера, А. Савінію, Д. Кейджа та ін.

Сюрреалізм став яскравою сторінкою в історії та мистецтві. Твори цього напрямку зачаровують і затягують своїм нереальним світом, вони незрозумілі, але надзвичайно привабливі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. А. Біла. Сюрреалізм. Темпора, 2010. 208 с.
2. Сюрреализм — искусство из глубин подсознания человека. Сайт URL: <https://veryimportantlot.com/ru/news/blog/syurrealizm-iskusstvo-iz-glubin-podsoznaniya-cheloveka>
3. Сюрреализм – рух і художники, які заперечували логіку. Сайт URL: <https://uk.socmedarch.org/what-is-surrealism-183312-4689>
4. Психологія Зигмунда Фрейда. Теорія психоаналізу. Сайт URL: <https://tureligious.com.ua/psyhoanaliz-zyhmunda-frejda-teoriya-psyhoanalizu/>

Рекомендує до друку науковий керівник доцент Терешенко Н.В.